



KARDINALOVA HOMILIJA U MISNOM SLAVLJU  
PRIGODOM SLAVLJA 400. OBLJETNICE MARČANSKE UNIJE

Križevci, 28. svibnja 2012. godine

*Liturgijska čitanja: Ef 5, 8b-19; Mt 28, 18-20*

Preuzvišeni vladiko Nikola,  
oci nadbiskupi i biskupi,  
braćo svećenici, redovnici i redovnice,  
braćo i sestre u Kristu!

**1. »Milost Svetoga Duha danas nas ovdje sabra.«**

Ove riječi iz bizantskog Časoslova možemo s pravom danas primijeniti na sve nas, biskupe, svećenike i vjernike laike. Milošću Duha Svetoga sabrani smo na ovom domovinskom slavlju 400. obljetnice sklapanja unije u Hrvatskoj ili uspostave crkvene hijerarhije za sjedinjene vjernike grčkoga obreda sa sjedištem u samostanu svetoga Mihaela Arkandela u Marči na posjedu zagrebačkog biskupa.

Liturgijske pjesme duhovskog bdjenja, tumačeći otajstvo Pedesetnice, govore o silasku Duha Svetoga kao o ispunjenju obećanja i ostvarenju nade: »Vidjesmo svjetlost istinsku, primismo Duha nebeskoga, našosmo vjeru pravu, klanjamo se nerazdjeljivom Trojstvu, jer ono nas je spasilo!« Na Duhove ili na Pedeseticu otajstveno slavimo spomen silaska Duha Svetoga na apostole, ali se spominjemo i trajnog djelovanja Duha Svetoga u Crkvi. Budući da grkokatoličke Crkve slavenskih naroda drugi dan Duhova slave kao Dan Svete Trojice, to je razlog što smo danas okupljeni u ovoj grkokatoličkoj katedrali Presvete Trojice u Križevcima na godišnjem proštenju. Ovo je ujedno i središnje slavlje Velikoga jubileja Križevačke eparhije.

Današnje misno Evanđelje (Mt 28, 18-20) govori o ukazanju Uskrsloga na gori. Učenici u uskrsлом Gospodinu prepoznaju Boga te pred njim padaju ničice. To je učenički proskinesis, klanjanje iz predanja u duhu i istini. Klanjajući se Kristu mi se klanjamo i Ocu kojega je Sin objavio, ali u njima se klanjamo i njihovom Svetom Duhu, našem Tješitelju i Posvetitelju. Poslušni Gospodinovoj riječi i apostolskom propovijedanju mi smo postali Isusovi učenici, jer smo kršteni u ime Oca i Sina i Duha Svetoga.



U prvom misnom čitanju sveti Pavao nas poziva i bodri: »Razmotrite dakle pomno kako živite!« (Ef 5, 15). Poziv je to da mudro prihvatimo i iskoristimo trenutak spasenja koji nam se nudi. Naime, naša osobna povijest spasenja sastoji se od međusobno povezanih i od Boga ponuđenih prikladnih trenutaka koje treba kao takve prepoznati i prihvatiti.

**2.** Braćo i sestre, danas zahvaljujemo Bogu za 400. godina grkokatoličke prisutnosti u Hrvatskoj. Naime, u 16. stoljeću doselilo se mnoštvo pravoslavnoga puka, prebjega ili uskoka, iz tadašnje Turske Hrvatske, u okolicu Ivanića i Čazme, na imanja zagrebačkog biskupa. Prema katoličkim izvorima monasi, prebjeci iz Bosne, doselili su se u Marču i nastanili se uz napuštenu i razrušenu rimokatoličku crkvu Svih Svetih, koju su obnovili i posvetili svetom Mihaelu Arkandelu. Uz crkvu su podigli skroman samostan. Marčanski samostan sa svojim monasima ušao je u povijest Crkve na hrvatskim prostorima, bilo da je riječ o revnim promicateljima ili o žestokim protivnicima crkvenog sjedinjenja doseljenih pravoslavaca s Katoličkom Crkvom.

Uz marčanski samostan vezan je pokret sjedinjenja doseljenih pravoslavaca s Rimskom Crkvom u Hrvatskoj. Taj je pokret nastao pregovorima između zagrebačkog biskupa Petra Domitrovića (1611. - 1628.) i pravoslavnog arhimandrita Simeona Vratanje (1611. - 1630.), a odvijao se posredstvom ivaničkog župnika Martina Dubravića. Obnova crkvenoga zajedništva ili unija, do tada pravoslavni Vlaha, dogovorena je u Marči na teritoriju župe Ivanić i u Zagrebu, a sklopljena je u Rimu.

Biskup Simeon Vratanja, koji je 1607. primio biskupsko ređenje od Kozme, pravoslavnog arhiepiskopa korinskog, u Györu u Ugarskoj, bio je 1609. od pečkog patrijarha Jovana potvrđen za biskupa »zapadnih strana, zvanih Vratanija«. Taj isti, do tada pravoslavni, biskup Simeon položio je u Rimu 19. studenoga 1611. ispovijest katoličke vjere i položio prisegu vjernosti Rimskom biskupu i Katoličkoj Crkvi u ruke kardinala svetog Roberta Bellarmina. Papa Pavao V. (1605. - 1621.) breveom *Divinae Maiestatis Arbitrio*, od 21. studenoga 1611. godine, dodijelio je Simeonu Vratanji biskupsku vlast nad doseljenim istočnjacima u Ugarskoj, Slavoniji, Hrvatskoj i na rubu Kranjske, priznavši ga pravim biskupom Rašana i Vlaha grčkoga obreda.

Papa Pavao V. imenovao je biskupa Simeona opatom ili arhimandritom samostalne opatije ili arhimandrije svetog Mihaela Arkandela u Marči. Biskup i arhimandrit marčanski Simeon dobio je i poseban zadatak: sprovesti uniju, tj. obnoviti crkveno zajedništvo doseljenih pravoslavni Vlaha s Rimskom Apostolskom Stolicom. Zagrebački biskup Petar Domitrović svjedoči za biskupa Simeona da je ostao vjeran sklopljenom crkvenom zajedništvu s Katoličkom Crkvom te mu biskup Domitrović 1618. godine, za osobne životne potrebe i



potrebe ostalih monaha, daruje svoje biskupsko dobro Marču uz rijeku Glogovnicu gdje se nalazio sjedinjeni manastir.

Povijest marčanskog manastira bila je burna. Manastir je čas bio u rukama nesjedinjenih grkoistočnjaka (pravoslavaca) čas u rukama sjedinjenih grkokatika (katolika bizantskoga obreda). Iz mržnje prema sjedinjenima (=unijatima) pravoslavni krajišnici spalili su 28. lipnja 1739. marčanski manastir. Ta dugotrajna pravoslavno-unijatska borba potrajala je sve dok Bečki dvor nije 1753. presudio da marčanski manastir ostaje u grkokatoličkim rukama, ali ga je 1755. predao kao crkveno dobro rimokatoličkim redovnicima pijaristima. Pijaristi su marčansko samostansko dobro rasprodali okolnim seljacima, a sebi podigli samostan i školu u Bjelovaru. Danas je to katedrala i rezidencija bjelovarko-križevačkog biskupa.

**3.** Višeznačna je povezanost grkokatoličkih biskupa u Marči sa zagrebačkim latinskim biskupima i nadbiskupima. Da nije bilo inicijative, a prije svega duhovne i materijalne podrške zagrebačkog biskupa Petra Domitrovića s prvim sjedinjenim biskupom Simeonom, mogli bismo gotovo sa sigurnošću reći da ne bi ni došlo do sklapanja unije, niti bi se ona održala. Budući da su se Simeonovi neposredni nasljednici priklanjali čas Pečkoj patrijaršiji, čas Rimskoj Apostolskoj Stolici, zagrebački su biskupi svojim brižljivim djelovanjem nastojali spasiti uspostavljeno crkveno zajedništvo. To zajedništvo se učvršćuje krajem 17. stoljeća imenovanjem grkokatoličkih biskupa Pavla Zorčića te njegovih nasljednika Gabrijela Palkovića i Bazilija Božičkovića. Uništenjem biskupskog i samostanskog sjedišta u Marči 1739. grkokatolici su svedeni samo na Žumberak, a njihovi biskupi pronalaze sjedište na imanju Pribić.

U vrijeme marčanskog razdoblja grkokatolički biskupi dobivaju od Svete Stolice u Rimu naslove utrulih biskupija, a Carski dvor u Beču imenuje ih naslovnim svidničkim biskupima. U odnosu prema zagrebačkom biskupu marčansko-svidnički biskupi bili su kao namjesnici zagrebačkog biskupa za vjernike grčkog ili bizantskog obreda, koji su na Sinodi u Beču 1773. nazvani grkokatolicima. U vidu potpunog osamostaljenja grkokatika unutar Habsburške monarhije kraljica i carica Marija Terezija predlaže, a papa Pijo VI. bulom *Charitas illa*, od 17. lipnja 1777., osniva grkokatoličku biskupiju sa sjedištem u Križevcima i podvrgava je metropolitu u Ostrogonu. Uspostavom Hrvatsko-slavonske metropolije 1852., križevački biskup postaje sufraganom zagrebačkog nadbiskupa i metropolita, a njezinom diobom 2008. na Zagrebačku i Đakovačko-osječku crkvenu pokrajinu, Križevačka eparhija ostaje u sastavu Zagrebačke crkvene pokrajine i kao takva sastavni je dio Katoličke Crkve u Hrvatskoj.



4. Križevačka biskupija ili eparhija na svom povijesnom teritoriju već stoljećima okuplja vjernike katolike istočnog bizantsko-slavenskog obreda hrvatske, rusinske i ukrajinske baštine. Budući da je Križevačka biskupija obredna Crkva, ona ima svoj vlastiti obred. Pojam obred uz liturgijske uključuje i teološke, duhovne i pravne posebnosti. Križevačka eparhija nije samo jedna biskupija ili partikularna Crkva u Hrvatskoj, već je to i samosvojna Crkva ili Ecclesia sui iuris sa svojom autonomijom opisanom u Zakoniku kanona istočnih Crkava. Prisutnošću grkokatoličke Križevačke eparhije, male brojem vjernika a velike teritorijem (Hrvatska, Bosna i Hercegovina i Slovenija), uz ostale hrvatske rimokatoličke biskupije, Katolička Crkva u Hrvatskoj bogatija je u svojem katolištvu, jer prema riječima blaženoga Ivana Pavla II. diše na oba plućna krila.

Vjernici katolici istočnoga bizantsko-slavenskog obreda živo su i stvarno svjedočanstvo da je jedinstvo i crkveno zajedništvo s obrednim posebnostima u Katoličkoj Crkvi moguće i potrebno. Zajedništvo grkokatolika i rimokatolika jasno pokazuje puno zajedništvo u ispovijedanju vjere i vjerskih istina, zajedništvo u nauku o sakramentima usprkos različitosti obreda, te puno hijerarhijsko zajedništvo zbora biskupa s Rimskim biskupom na čelu. To potvrđuje i Dekret o Istočnim katoličkim Crkvama Orientalium Ecclesiarum Drugog vatikanskog koncila koji Istočne katoličke Crkve naziva »živim svjedokinjama« istočne predaje (usp. OE 1) i dodaje da se one po dostojanstvu ne razlikuju od ostalih katoličkih Crkava (usp. OE 2).

5. Sa željom da istaknemo obredno bogatstvo koje ima Katolička Crkva u Hrvatskoj i da se pobrinemo za očuvanje posebne obredne grkokatoličke manjine kao samosvojne Crkve, mi biskupi tadašnje Hrvatsko-slavonske crkvene pokrajine uputili smo 14. studenoga 2006. godine, braći svećenicima i svim našim vjernicima pismo o međuobrednim odnosima.

I sada, prigodom proslave 400. obljetnice grkokatoličke prisutnosti na hrvatskim prostorima, ističem riječi iz našega pastirskog pisma: »Pozivamo svećenike i vjernike rimokatolike da pomognu svojoj braći i sestrama istočnog obreda da žive svoju obrednu posebnost prema svojim posebnim uredbama, ali isto tako pozivamo svećenike i vjernike katolike istočnog obreda da njeguju i čuvaju svoju bogatu obrednu baštinu. Vjernici istočnog obreda svoju su katoličku vjeru u davnoj i nedavnoj prošlosti često svjedočili i do prolijevanja krvi. Njima poručujemo da odbace svaki strah i kompleks pred drugačijom obrednom vjerničkom većinom. Neka svoj obred cijene i njeguju, a svoju djecu u njemu odgajaju. Oni imaju pravo živjeti i slaviti vjeru po svome obredu.«



6. Dragi grkokatolici, dragi vjernici Križevačke eparhije: Katolička Crkva u Hrvatskoj ponosna je na vašu prisutnost. Budite hrabri i ustrajni svjedoci u skladu s istočnom baštinom svoje duboke vjere u Boga Oca i Sina i Svetoga Duha. Stoga, ne boj se, stado malo Križevačke eparhije, jer svidjelo se Ocu nebeskomu dati vam Eparhiju, koja evo slavi 400 godina grkokatoličke prisutnosti u Hrvatskoj. Kao metropolit odajem priznanje Središnjem odboru Križevačke eparhije za proslavu ovog Velikog jubileja, za sve što čini na širenju stvarne prisutnosti grkokatolika u našoj Crkvi i u našem hrvatskom narodu.

Završetak vašega Jubileja preklapa se s početkom Godine vjere. Stoga, ovo vrijeme milosti povjerimo Presvetoj Bogorodici, koja je proglašena blaženom zato što povjerova. Molimo i nebesku zaštitu svetog Jozafata, mučenika jedinstva, te našeg kardinala mučenika blaženog Alojzija Stepinca.

Tebi pak, dragi brate u biskupskom redu, kao Tvoj metropolit zahvaljujem na odanom hijerarhijskom zajedništvu i vjernom vršenju biskupske službe u povjerenoj ti Križevačkoj eparhiji. Zato, u ovom zajedništvu s braćom biskupima i svećenicima obaju obreda, i zajedno s vama braćo i sestre, kličem liturgijskim usklikom: Bogoljubnom biskupu križevačkomu gospodinu Nikoli i čitavoj Križevačkoj eparhiji sotvori, Gospodi, mnogaja i blagaja ljeta!